

Tinerii din Azerbaidjan și identitatea socioculturală reflectată în discursul politic

[Azerbaijani youth and sociocultural identity reflected in political discourse]

Sabina-Adina LUCA
Bogdan GHEORGHÎĂ

Abstract: *Changes of all kinds affect societies worldwide today. Political, economic, social, and cultural factors lead to transformations of identity at the individual, group, and societal levels. This study aims to highlight several aspects of identity change among young people, based on sociocultural identity theories. As a case study, we chose the Republic of Azerbaijan and the way in which youth and their issues are reflected in official political discourse, starting from the premise that the President holds significant power and is at the center of the political system of the Caspian Sea country.*

Keywords: *sociocultural identity, young people, political speech, patriotism.*

Introducere

Societățile de astăzi trec prin numeroase schimbări, determinate de factori interni sau externi, cu coloratură politică, economică, tehnologică, socială, culturală etc. Toate aceste schimbări determină transformări în sfera identitară a indivizilor, grupurilor, comunităților și societăților.

Oricărui grup social îi este caracteristic un anumit stil sau mod de viață, iar prin mod de viață înțelegem ansamblul de comportamente învățate și rezultatele lor, ale căror elemente componente sunt împărtășite și transmise de membrii unei societăți și care înseamnă, de fapt, o cultură sau un model cultural. Indivizii umani care trăiesc în cadrul aceluiași grup social împărtășesc în comun același cod de comportament, care este cultura lor.

Cultura le modelează la rândul ei caracterul și personalitatea, fiind firesc în aceste condiții ca traiul în comun să determine la indivizii ce compun un grup social o similitudine de particularități psihologice. Suntem interesați, în articolul de față, de identificarea modului în care se construiește identitatea tinerilor din Azerbaidjan, în lumina discursului politic.

Ce este identitatea?

Putem defini identitatea ca fiind conștientizarea sentimentelor de apartenență ale sinelui (apartenență de familie, țară, cultură, popor, etnie, ideologie, etc.), iar din punct de vedere etimologic, conceptul are două înțelesuri principale: un sens de identificare cu ceva, de absolută asemănare, de

similitudine, și un sens de distinctivitate, de diferență.

În explicarea identității sociale am putea porni de la teoria comparației sociale a lui Leon Festinger¹, elaborată încă din 1953. Aceasta postulează că, pentru a se putea autoevalua și pentru a-și putea construi imaginea de sine, individul uman are nevoie de comparația cu alți indivizi, cu care el se aseamănă din punctul de vedere al trăsăturilor evaluate. Demersul nostru de explicare a identității sociale continuă cu binecunoscuta teorie a lui Henry Tajfel, referitoare la categorizarea socială. Spre deosebire de teoria lui Festinger, în care indivizii singulari se compară între ei, în teoria lui Tajfel, diferite categorii de indivizi se compară între ele. Individul își satisface nevoia de evaluare pozitivă prin prisma apartenențelor la grupuri pe care el le evaluează pozitiv, realizând, în acest mod, distanțări față de alte grupuri de care se delimitează. Începând cu lucrările celebre ale lui H. Tajfel (de exemplu, Tajfel, 1981², 1982³), identitatea, atât pe plan individual, cât și colectiv, este construirea unei diferențe, elaborarea unui contrast, punerea în relief a unei alterități. Fără îndoială, acest autor a ancorat cel mai puternic fenomenele de identitate în relațiile între un grup de apartenență și un out-grup.

Tot la diferențierea categorială se referă și modelul propus de W. Doise⁴, rezultat în urma unor experimente care au demonstrat că diferențierile la nivelul reprezentărilor cognitive, la nivelul evaluărilor și cel al comportamentelor sunt legate între

ele și este suficientă o schimbare la unul dintre niveluri pentru a provoca o schimbare la celelalte două⁵. Tajfel și Turner⁶ explică “identitatea socială” în termeni de apartenență, evaluare și stimă de sine. Aceștia consideră că indivizii încearcă să mențină sau să mărească stima de sine – ei caută să accedă la o concepție pozitivă despre sine, grupurile sociale sau categoriile (și faptul de a le aparține) sunt asociate unor conotații pozitive sau negative și, din acest motiv, identitatea socială poate fi pozitivă sau negativă, în funcție de evaluările (care tind să fie împărtășite social, fie în interior, fie între grupuri) acelor grupuri care contribuie la constituirea identității sociale a individului, iar evaluarea propriului grup este determinată prin raportare la alte grupuri specifice, prin intermediul comparațiilor sociale în termeni de atribute sau de caracteristici valorizate. O diferență pozitivă între grupul de apartenență și un alt grup produce un prestigiu ridicat; o diferență negativă antrenează un prestigiu scăzut.

Diferențierea categorială a fost studiată mai ales în situațiile de categorizare simplă, în care apartenența la o categorie excludea apartenența la o altă categorie. Mai recent, însă, o serie de cercetări au avut în vedere o dinamică specifică procesului de diferențiere categorială, realizată în situațiile de *categorizarte încrucișată*. Este vorba despre situațiile în care, pentru subiecți, o parte dintre membrii propriei categorii de apartenență și o parte din indivizii categoriei căreia nu îi aparțin (conform primei categorii-

zări) se regăsesc într-o altă categorie de apartenență, conform unei a doua categorizări⁷. De exemplu, atunci când avem în vedere naționalitatea, subiecții români și cei maghiari sau germani (membrii ai minorităților naționale) vor avea categorii de apartenență diferite. Aceiași subiecți ar putea aparține aceleiași categorii, ei fiind, concomitent, cetățeni români sau europeni, cetățeni ai planetei, membri ai speciei umane etc.⁸

Denys Cuche⁹ afirmă că identitatea socială a unui individ se caracterizează prin ansamblul apartenențelor lui la sistemul social: cea la o categorie socială, la una de vârstă, la o clasă socială, la o națiune, etc., identitatea îi permite individului să-și găsească locul în cadrul sistemului social și să fie el însuși reperat din punct de vedere social. Același autor afirmă că identitatea socială nu se referă numai la indivizi, ci „orice grup este dotat cu o identitate ce corespunde definiției lui sociale, care permite plasarea lui în cadrul ansamblului social. Identitatea socială implică concomitent includere și excludere: ea identifică grupul (fac parte din grup membrii identici dintr-un anumit punct de vedere) și îl distinge de alte grupuri (ai căror membrii sunt diferiți de primii din același punct de vedere). Din această perspectivă, susține Cuche, ea apare ca o modalitate de clasificare a distincției noi/ei, bazată pe diferențele de natură culturală.

Formarea identității este un proces care trece dincolo de identificarea cui-va cu niște modele ideale într-un anume mod; este un proces bazat pe o capacitate superioară cognitivă și

emoțională ce constă în a lăsa individul să se identifice prin persoane concrete dintr-un univers ce transcende familia. De aceea, identitatea nu implică un sistem închis, identic cu sine, ci sugerează interacțiunea dintre identitatea individuală cu cea colectivă. Prin identificare un individ, grup, comunitate se definește având model un alt individ, grup sau comunitate. Unii autori folosesc conceptul de „strategie identitară” pentru a sublinia caracterul variabil al identității. Din acest punct de vedere, identitatea apare ca un mijloc de atingere a unui obiectiv, nefiind deci absolută, ci relativă.

Dacă Tajfel definește identitatea socială ca o consecință a apartenenței individului la grupuri sociale, pentru Richard Jenkins¹⁰, identitatea socială, într-un sens restrâns, se referă la „modurile în care indivizii și colectivitățile se disting în relațiile sociale de alți indivizi și alte colectivități”. Este necesar să amintim că oricărui grup social îi este caracteristic un anumit stil sau mod de viață, iar prin mod de viață înțelegem ansamblul de comportamente învățate și rezultatele lor, ale căror elemente componente sunt împărtășite și transmise de membrii unei societăți și care înseamnă, de fapt, *o cultură sau un model cultural*. D. Cuche¹¹ aprecia că ceea ce separă două grupuri etno-culturale nu este la început diferența culturală, așa cum își închipuie culturaliștii. O colectivitate poate funcționa perfect admitând în sânul ei o anumită pluralitate culturală. Ceea ce creează separarea, „granița” este puternica tendință spre diferențiere și folosirea anumitor trăsături

culturale ca repere ale identității specifice. Grupuri foarte apropiate din punct de vedere cultural se pot considera drept complet străine unul față de celălalt, chiar total ostile, fiind opuse printr-un singur element izolat al ansamblului cultural. F. Barth¹² realizează o analiză care permite evitarea confuziei între „cultură” și „identitate”: „a face parte dintr-o anumită cultură nu implică automat deținerea unei anumite identități specifice. Identitatea etno-culturală se folosește de cultură, dar rareori de toată cultura. În cazul diverselor strategii de identificare, o aceeași cultură poate fi instrumentalizată în mod diferit, chiar opus”.

Indivizii umani care trăiesc în cadrul aceluiași grup social și în sânul aceluiași mediu natural împărtășesc în comun același cod de comportament, care este cultura lor; cultura le modelează la rândul ei caracterul și personalitatea, fiind firesc, în aceste condiții, ca traiul în comun să determine la indivizii ce compun un grup social o similitudine de trăsături mentale sau particularități psihologice.

Pentru Cuche¹³, descrierea identității se bazează pe un anumit număr de criterii determinante, considerate drept „obiective”, cum ar fi originea comună (ereditatea, genealogia), limba, cultura, religia, psihologia colectivă („personalitatea de bază”), legăturile cu un anumit teritoriu, etc. Acesta afirmă că, pentru obiectiviști, un grup care nu are o limbă, o cultură și un teritoriu, în cazul unora dintre acestea chiar un fenotip propriu, nu poate pretinde că ar constitui un grup etno-

cultural. El nu poate revendica o autentică identitate culturală.

În concepția lui Frederik Barth¹⁴, ceea ce contează pentru definirea identității unui grup nu este inventarierea ansamblului trăsăturilor lui culturale distinctive, ci reperarea în rândul acestuia a celor utilizate de membrii grupului pentru afirmarea și menținerea unei distincții culturale. Cu alte cuvinte, diferența de identitate nu este consecința directă a diversității culturale. O cultură anume nu dă naștere - ea însăși - unei identități diferențiate: aceasta nu poate avea drept rezultat decât interacțiunile între grupuri și procedurile de diferențiere pe care le transpun în viață ele în relațiile lor. Cuche este adeptul teoriei lui F. Barth conform căreia identitatea se construiește și se reconstruiește constant în cadrul schimburilor sociale. Concepția aceasta dinamică de identitate se opune celei care face din identitate un atribut original și permanent care nu ar putea evolua.

Care este direcția în care a evoluat identitatea socioculturală a tinerilor din Azerbaidjan? Care sunt principalii piloni pe care ea se construiește? Ce trăsături definitorii răzbat din discursurile oficiale de la cel mai înalt nivel politic al țării? Care sunt contextele care au generat aceste trăsături definitorii? Acestea sunt câteva întrebări la care am încercat să găsim răspuns analizând discursuri ale președintelui Republicii Azerbaidjan.

Tinerii în discursul oficial

Suntem interesați, așadar, conform scopului acestui articol, să urmărim

felul în care identitatea socioculturală a tinerilor din Azerbaidjan este ranforșată în discursurile oficiale. Am ales, pentru acest lucru, discursurile președintelui Republicii Azerbaidjan, İlham Alyiev. Motivul pentru care am ales discursurile președintelui este acela că, în Republica Azerbaidjan, Președintele are puteri largi. Constituția îi conferă o serie de prerogative care îl așează în fruntea sistemului politic din țara de la Marea Caspică, nu doar prin calitatea de șef al statului, ci și prin capacitatea de a influența puternic politica internă. De altfel, pe pagina oficială, www.president.az, Președintele se pronunță pe foarte multe aspecte ale politicii interne și participă la foarte multe evenimente, de la ceremonii oficiale, mesaje, deschideri de facilități de toate felurile (cum ar fi, de exemplu cele ale marilor lanțuri hoteliere), până la întâlniri cu familiile martirilor, deschideri de fabrici, renovări ale unor clădiri importante industriale. Pe pagina mai sus menționată, am identificat un număr de 778 de discursuri ale Președintelui ținute între 23 aprilie 2010 (data ultimei intrări) și 24 iunie 2025. Dintre acestea, am realizat o analiză de conținut tematică în care au intrat 18 discursuri. Acestea din urmă au fost discursuri care au avut, fie direct, fie indirect, subiectul tinerilor. Uneori, Președintele s-a adresat direct tinerilor, cum este cazul discursului adresat acestora cu prilejul Zilei Tineretului, în 2019. Alteori, discursurile care îi menționau pe tineri erau legate de ceremonii sau evenimente cum ar fi deschiderea unor noi școli sau renovarea altora. Am distins

între discursurile care au intrat în analiză și cele care nu au intrat în analiză, folosind subiectul menționat de către site. Prin urmare, o limită a analizei ar fi aceea că e posibil ca, în alte intervenții ale Președintelui, pe diferite alte teme, să apară referiri și la tineri sau la aspecte identitare ale acestora. Dar, am considerat că este suficientă pentru demersul de față includerea în analiză doar a acelor discursuri care făceau referire directă sau indirectă la această categorie de vârstă. O altă limită a analizei este că nu ne putem pronunța cu privire la aspectele identitare ale categoriei tinerilor din Azerbaidjan într-o manieră exhaustivă. Pentru acest fapt ne-ar fi fost necesare măcar date secundare din diferite anchete. În lipsa acestora, considerăm, totuși, că poziționarea instituției prezidențiale în eșafodajul sistemului politic din Azerbaidjan face ca analiza de conținut realizată să ofere jaloane importante cu privire la felul în care se construiește identitatea socio-culturală a tinerilor. Discursul oficial joacă rolul unei plăci turnante pentru politicile publice în acest domeniu, datorită importanței instituției Președintelui Republicii Azerbaidjan.

În discursul adresat tinerilor, de Ziua Tineretului, în 2019¹⁵, Președintele İlham Alyiev, fiul fostului Președinte Heydar Alyiev, consideră că tinerii reprezintă o resursă importantă pentru dezvoltarea țării. Tinerii sunt cei care și-au pierdut viața în războaiele pentru independența țării. Cu un apel direct la trecut și tradiții, tinerii sunt invitați să respecte sacrificiul înaintașilor, cei care au păstrat aceste

obiceiuri, cultura și tradițiile țării în condițiile vitrege în care Azerbaidjanul nu era independent. Este punctată diferențierea față de Uniunea Sovietică, dar și adversitatea față de Armenia. Pentru că viitorul Azerbaidjanului este pe umerii generațiilor tinere, președintele conchide că tinerii trebuie crescuți în spiritul patriotismului, pentru a păstra identitatea națională. Atât în acest discurs, cât și în altele, Președintele Republicii Azerbaidjan face un titlu de glorie cu privire la câștigarea mai multor medalii de către sportivii din Azerbaidjan, amintind că un astfel de lucru nu se putea întâmpla în epoca trecută, atunci când țara nu era independentă. Linia discursului este clară, iar finalul trage o concluzie destul de previzibilă: tinerii trebuie să știe că principalul obiectiv este să întărească și să protejeze independența statului.

Într-un alt discurs, ținut cu prilejul ceremoniei împlinirii a 100 de ani de la înființarea Universității de Stat din Baku, președintele amintește pericolul extern. Internetul este liber și, consideră Președintele, tinerii pot cădea în capcana întinsă de dușmanii țării, care le pot schimba valorile. În acest context, e nevoie de o bună cunoaștere a istoriei – ne spune textul – pentru a lupta cu această amenințare¹⁶. La ceremonia de absolvire a Academiei Diplomatice din Azerbaidjan, președintele puncta:

„Tinerii noștri trebuie să fie educați, profesioniști și patrioți. O sinteză a acestor factori va facilita dezvoltarea cu succes a țării noastre. Sunt convins că tinerii noștri își vor continua activi-

tățile în această direcție. Știu că majoritatea tinerilor noștri îndeplinesc pe deplin aceste criterii”¹⁷.

Tema războiului din Nagorno-Karabakh este adusă în discuție și cu prilejul întâlnirii cu reprezentanții tineretului. Chiar dacă situația nu este fericită acum, Președintele le transmite tinerilor că niciodată țara nu va renunța la teritoriile pe care le consideră parte a Azerbaidjanului. „Nagorno-Karabakh este un vechi ținut azer. Este țara strămoșilor noștri. Poporul și statul azer nu vor suporta niciodată această situație. Sunt absolut convins că ne vom restabili integritatea teritorială și că azerii se vor întoarce pe pământurile lor natale din Nagorno-Karabakh”¹⁸. Din nou, apelul la patriotism se face ca răspuns la amenințările externe. Viitoarea generație de lideri trebuie selectată pentru a putea proteja statul, valorile și tradițiile:

„Unele cercuri străine sunt active în rândul tinerilor și este clar care sunt obiectivele lor. Scopul este de a crea sprijin pentru ei înșiși, sprijinul care poate fi activat într-o zi. Dar când tinerii cresc în spiritul național, influența externă va fi inutilă, desigur. Prin urmare, trebuie să protejăm și să prețuim patriotismul, valorile și tradițiile naționale. Acesta este principalul lucru. Actualele autorități azeri acordă o atenție deosebită acestui domeniu. Ar trebui să ne asigurăm că acest lucru este întotdeauna așa. Ar trebui să ne asigurăm că generația care ne va succeda la putere trăiește și ea cu această idee – statalitate, interese naționale, Azerbaidjanism, demnitate și un stat puternic”¹⁹.

Recunoscând procesul globalizării, cu tot ce aduce el, Președintele Azerbaidjanului propune ca educația realizată de către sistemul educațional, dar și de familie să dezvolte spiritul național și atașamentul față de tradițiile azere: „Lumea este acum în proces de globalizare. Acest lucru are atât laturi negative, cât și pozitive. Vreau ca copiii noștri să crească în spiritul național și să fie atașați de patrie și de popor, să fie dedicați tradițiilor lor naționale și să devină cetățeni demni. Pentru a realiza acest lucru, desigur, familiile și școlile ar trebui să ofere o pregătire adecvată²⁰”. Rolul profesorilor este foarte important pentru educarea tinerilor în spirit patriotic. Într-un alt discurs, în 2019, apare și mai clar reliefată această idee:

„Profesorii nu trebuie doar să le transmită elevilor cunoștințe, ci și să îi educe. În general, activitatea educațională din Azerbaidjan trebuie să atingă un nou nivel. Trebuie să revizuim activitatea ideologică, deoarece există slăbiciuni și lacune în acest domeniu. Cei care nu ne iubesc, inclusiv structurile finanțate de lobby-ul armean, profită de aceste lacune, mai ales astăzi, când există internet gratuit. Peste 80% din populația noastră utilizează internetul. În Azerbaidjan s-a format o societate liberă și democratică. Există mass-media liberă. Prin urmare, este posibil să se inventeze orice minciună. După aceea, se organizează discuții în jurul acestei minciuni, minciuna este deja prezentată ca un fapt real și se încearcă otrăvirea minților tinerilor. Nu putem permite acest lucru²¹”.

Într-o altă intervenție, aceeași idee este punctată apăsător. Patriotismul este considerat la fel de important ca profesionalismul. „Prin urmare, cunoștințele, precum și atașamentul față de patria mamă, dragostea față de țară trebuie să fie la un nivel ridicat. Sper că toate școlile noastre vor păstra întotdeauna tema patriotismului pe ordinea de zi. Afecțiunea și dragostea față de țară, profesionalismul și cunoștințele solide vor conduce țara noastră spre progres²²”.

Prin urmare, categoria tinerilor este importantă pentru societate, pe de o parte datorită contribuției acestora la dezvoltarea societății în ansamblu, dar și pentru că aceasta este categoria care e în prim plan atunci când vorbim de securitatea militară. Recunoscând importanța categoriei de vârstă pentru societate, Președintele amintește sacrificiul acestora în războaiele în care Azerbaidjanul a luptat, dar și contribuția acestora în societatea azeră în ansamblu: „Tinerii ne protejează granițele, tinerii obțin victorii în arena sportivă, tinerii sunt viitorul nostru²³”.

Analizând discursurile Președintelui, putem concluziona că tema patriotismului este prezentă în mare măsură în intervențiile care îi au în vedere pe tineri. Din cele 18 discursuri analizate, doar în 4 dintre ele nu apare în mod explicit această temă. Cel mai probabil, acest fapt se datorează stării de tensiune de la granițe, Azerbaidjanul trecând, în câteva rânduri prin războaie intense. Identitatea tinerilor, așa cum apare ea creionată dinspre Președinte, pune accentul pe iubirea de țară, pe protejarea valorilor și pe tradiții, pe

necesitatea protejării acestora. Pentru aceasta, școala este o importantă instanță a socializării, deci, o veritabilă curea de transmisie a acestor valori pentru tinerii azeri. Fără îndoială, rolul profesorilor, la toate nivelurile sistemului de învățământ, este și acela de a le insufla patriotismul celor pe care nu doar îi învață, ci îi și educă.

Concluzii

Pornind de la câteva repere ale literaturii de specialitate în privința identității și construcției acesteia, am analizat jaloanele construcției identitare ale tinerilor din Azerbaidjan, așa cum este reliefată în discursul politic. Am luat în considerare o serie de discursuri ale Președintelui Republicii Azerbaidjan, discursuri care îi aveau – direct sau indirect – în vizor pe tineri. În Azerbaidjan, rolul Președintelui, potrivit Constituției, este unul foarte important, așezând instituția în centrul sistemului politic. Să amintim doar că, printre puterile extrem de largi pe care le are Președintele, figurează și aceea de a aproba politicile economice și sociale ale statului. Din acest punct de vedere, intervențiile Președintelui pot fi privite ca linii directoare pentru politica educațională în general. Tocmai de aceea, analiza discursurilor ne poate indica aceste linii directoare pe care le are în vedere Președintele.

Tinerii din Azerbaidjan își construiesc identitatea între presiunea de a proteja statul și a menține independența acestuia și aceea de a da curs provocărilor vârstei. Discursul oficial aduce în prim plan ideea de patriotism

și sacrificiu, necesitatea de a proteja tradițiile, cultura și identitatea națională. Acestea par a fi amenințate de dușmani externi. În trecut era Uniunea Sovietică, în favoarea căreia Azerbaidjanul și-a pierdut independența în 1920. Astăzi, Armenia joacă rolul acesta, cele două state fiind într-un conflict despre care s-a auzit în toate colțurile lumii. Amenințarea externă este, cel mai probabil, motivul pentru care discursurile oficiale îndeamnă la patriotism și sacrificiu. Desigur, cine are dușmani, are și prieteni. Este evidentă apropierea de Turcia, în acest context geopolitic complicat de la Marea Caspică. Discursul oficial vorbește despre Turcia în termenii cei mai cordiali, în timp ce turcii sunt considerați „frați”. Analiza tematică realizată pe cele 18 discursuri ale Președintelui Republicii Azerbaidjan relevă câteva elemente care jalonează identitar construcția socioculturală a tinerilor. În multe ocazii apare tema patriotismului și necesității de a proteja independența statului. Apoi, tinerii sunt cei care vor reprezenta viitorul țării. Dar ei trebuie să fie educați (de către sistemul educațional), dar să se și educe (prin însușirea informațiilor și cunoștințelor adecvate) în spiritul prezervării tradițiilor, culturii, identității naționale, în condițiile în care este permanent portretizat, în discursul oficial, subiectul dușmanului extern. Tensiunea „noi-ei” îmbracă forma unei distincții clare față de armeni și Armenia, lucru ușor de înțeles datorită războiului pentru regiunea Nagorno-Karabah. Starea de tensiune se răsfrânge și asupra tinerilor, cei aflați de

multe ori în prima linie a conflictului cu mai multe acte. Necesitatea de a lupta, de a rămâne alert în raport cu alteritatea, lasă puțin loc unor activități mult mai apropiate de modelul cultural al tinerilor din lumea tehnologizată de astăzi. Presiunea care se poate observa în zone de conflict și în alte părți ale lumii, construiește un spațiu al nesiguranței, al neînțelegerii alterității, un spațiu al fricii și al suspiciunii. Vom vedea dacă, în viitor, semnarea acordului de pace cu țara vecină la 8

august 2025 va aduce o nouă speranță pentru politica și pentru tinerii din Azerbaidjan.

Așa cum remarca președintele Republicii Azerbaidjan, internetul este azi liber, iar tinerii țării de la Marea Caspică își construiesc identitatea între presiunea de a fi patrioți, pregătiți să dea piept cu agresorii, presați să fie într-un anumit fel în alertă, și cea de a trăi conform cu caracteristicile vârstei: conectați cu și prin tehnologie, visători, uneori rebeli.

Note

- ¹ Leon Festinger, „An Analysis of Compliant Behavior”, in *Group Relations at the Crossroads*, M. Sherif (ed.), Ed. Harper and Brothers, New York, 1953.
- ² Henry Tajfel, *Human Groups and Social categories*, University Press, Cambridge, 1981.
- ³ Henry Tajfel, „Social Psychology of Intergroup Relations”, în *Annual Review of Psychology*, nr. 33, 1982.
- ⁴ Willem Doise, *L'articulation psychosociologique et le relations entre groupes*, De Boeck, Bruxelles, 1976.
- ⁵ Fabio Lorenzi-Cioldi și Willem Doise, „Relațiile între grupuri. Identitate socială și identitate personală”, în *Psihologie socială. Aspecte contemporane*, Adrian Neculau (coord.), Polirom, Iași, 1996.
- ⁶ Henry Tajfel & J.C. Turner, „Integrative Theory of Intergroup Conflict”, in *The Psychology of Intergroup Relations*, Austin, W.G. și Worchel, S. (eds.), Brookes/ Cole, Monterey, 1979.
- ⁷ Willem Doise, Jean-Claude Deschamps și Gabriel Mugny, *Psihologie socială experimentală*, Polirom, Iași, 1996.
- ⁸ Maria Nicoleta Turliuc, *Imaginar, identitate și reprezentări sociale*.

Imaginea elementului alogen în mentalul colectiv românesc, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2004.

- ⁹ Denys Cuche, *Noțiunea de cultură în științele sociale*, Ed. Institutul European, Iași, 2003.
- ¹⁰ Richard Jenkins, *Social Identity*, Routledge, London, 1996.
- ¹¹ Denys Cuche, *op. cit.*
- ¹² Frederik Barth, „Les groupes ethnique et leurs frontieres”, en Poutignat, P. și Streiff, F., *J. Theories de l'ethnecite*, Puf, Paris, 1995.
- ¹³ Denys Cuche, *op. cit.*
- ¹⁴ Frederik Barth, *op. cit.*
- ¹⁵ Ilham Alyev, *Speech by Ilham Aliyev at republican conference dedicated to Azerbaijani Youth Day*, 2019.
- ¹⁶ Ilham Alyev, *Speech by Ilham Aliyev at the ceremony to mark 100th anniversary of Baku State University*, 2019.
- ¹⁷ Idem, *Speech by Ilham Aliyev at the commencement ceremony at ADA University*, 2018.
- ¹⁸ Idem, *Speech by Ilham Aliyev at the meeting with a group of Azerbaijani youth*, 2016.
- ¹⁹ *Ibid.*
- ²⁰ Idem, *Speech by Ilham Aliyev at the opening of a new building of school No. 124 in Baku on Knowledge Day*, 2014.

- ²¹ Idem, *Speech by Ilham Aliyev at the ceremony to mark 100th anniversary of Baku State University*, 2019.
- ²² Idem, *Speech by Ilham Aliyev at the opening of school No 18 in the*

Yasamal district of Baku after reconstruction on "Knowledge Day", 2012.

²³ *Ibid.*

Bibliografie

- BARTH, Frederik „Les groupes ethnique et leurs frontieres”, en Poutignat, P. și Streiff, F., J. *Theories de l'ethnecite*, Puf, Paris, 1995.
- CUCHE, Denys, *Noțiunea de cultură în științele sociale*, Editura Institutul European, Iași, 2003.
- DOISE, Willem, *L'articulation psychosociologique et le relations entre groupes*, De Boeck, Bruxelles: 1976.
- DOISE, Willem, Jean-Claude Deschamps și Gabriel Mugny, *Psihologie socială experimentală*, Polirom, Iași, 1996.
- FESTINGER, Leon, „An Analysis of Compliant Behavior”, in *Group Relations at the Crossroads*, M. Sherif (ed.), Ed. Harper and Brothers, New York, 1953.
- JENKINS, Richard, *Social Identity*, Routledge, London, 1996.
- LORENZI-CIOLDI, Fabio, DOISE, Willem, „Relațiile între grupuri. Identitate socială și identitate personală”, în Adrian Neculau (coord.), *Psihologie socială. Aspecte contemporane*, Polirom, Iași, 1996.
- TAJFEL, Henry, *Human Groups and Social categories*, University Press, Cambridge 1981.
- IDEM, „Social Psychology of Intergroup Relations”, în *Annual Review of Psychology*, nr. 33, 1982.
- TAJFEL, Henry, TURNER, J.C., „Integrative Theory of Intergroup Conflict”, in *The Psychology of Intergroup Relations*, Austin, W.G. și Worchel, S. (eds.), Brookes/ Cole, Monterey, 1979.

TURLIUC, Maria Nicoleta, *Imaginar, identitate și reprezentări sociale. Imaginea elementului alogen în mentalul colectiv românesc*, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2004.

Discursuri

- ALYEV, Ilham, *Speech by Ilham Aliyev at the opening of school No 18 in the Yasamal district of Baku after reconstruction on "Knowledge Day"*, 2012.
- IDEM, *Speech by Ilham Aliyev at the opening of a new building of school No. 124 in Baku on Knowledge Day*, 2014.
- IDEM, *Speech by Ilham Aliyev at the meeting with a group of Azerbaijdani youth*, 2016
- IDEM, *Speech by Ilham Aliyev at the commencement ceremony at ADA University*, 2018.
- IDEM, *Speech by Ilham Aliyev at the secondary school No 28 in Mashtagha*, 2018.
- IDEM, *Speech by Ilham Aliyev at republican conference dedicated to Azerbaijdani Youth Day*, 2019.
- IDEM, *Speech by Ilham Aliyev at the ceremony to mark 100th anniversary of Baku State University*, 2019.

